

TERMITI RACCOLTE DA L. FEA

ALLA GUINEA PORTOGHESE

E ALLE ISOLE S. THOMÈ, ANNOBON, PRINCIPE E FERNANDO POO

PER F. SILVESTRÌ

La collezione di Termiti fatta da Leonardo Fea nel viaggio che, per sfortuna sua e per sommo danno della scienza, fu l'ultimo col quale poté contribuire al progresso delle conoscenze zoologiche di regioni poco note, comprende 30 specie, delle quali 15 (comprese 2 sottospecie e una varietà) sono qui descritte come nuove:

Ecco un elenco di tutte le specie distribuite per regioni:

**Guinea Portoghese.**

- |   |   |
|---|---|
| 1. <i>Coptotermes intermedius</i> sp. n.      | 8. <i>Microcerotermes parvus</i> (Hav.).        |
| 2. <i>Schedorhinotermes putorius</i> (Sjöst.) | var. <i>solidus</i> n. var.                     |
| 3. <i>Termes bellicosus</i> Smeathm.          | 9. <i>Microcerotermes dolichognathus</i> sp. n. |
| 4. » <i>natalensis</i> Hav.                   | 10. <i>Eutermes Holmgreni</i> Rosen.            |
| 5. » <i>pauperans</i> sp. n.                  | 11. » <i>latifrons</i> (Sjost.).                |
| 6. » <i>crucifer guineensis</i> subsp. n.     | 12. » <i>maculiventris</i> (Sjost.).            |
| 7. <i>Hamitermes evuncifer</i> sp. n.         | 13. <i>Cubitermes bilobatus</i> sp. n.          |
|   | 14. <i>Mirotermes Holmgreni</i> sp. n.          |

## Is. S. Thomé.

- |  |   |
|--|---|
| 1. <i>Neotermes pallidicollis</i> (Sjöst.).    | 4. <i>Termes ostentans</i> sp. n.   |
| 2. " <i>Gestri</i> sp. n.                      | 5. <i>Cephalotermes rectangularis</i> (Sjöst.).                           |
| 3. <i>Schedorhinotermes putorius</i> (Sjöst.). | 6. <i>Microcerotermes parvus</i> (Hav.)<br>subsp. <i>theobromae</i> Desn. |

## Is. Principe.

- |   |  |
|---|--|
| 1. <i>Neotermes camerunensis</i> (Sjöst.).                                | 4. <i>Coptotermes Sjöstedti</i> Holmgr.        |
| 2. " <i>Gestri</i> sp. n.   | 5. <i>Schedorhinotermes putorius</i> (Sjöst.). |
| 3. <i>Glyptotermes parvulus</i> (Sjöst.).<br>subsp. <i>insulanus</i> nov. | 6. <i>Eutermes latifrons</i> (Sjöst.).         |
|   | 7. " <i>macrophthalmus</i> sp. n.              |

## Is. Fernando Poo.

- |   |  |
|---|--|
| 1. <i>Schedorhinotermes putorius</i> (Sjöst.).  | 6. <i>Eutermes latifrons</i> (Sjöst.).         |
| 2. <i>Acanthotermes acanthothorax</i> (Sjöst.). | 7. " <i>Doriae</i> sp. n.                      |
| 3. " <i>militaris</i> Hag.                      | 8. <i>Eutermellus convergens</i> gen. et sp.n. |
| 4. <i>Microtermes Feae</i> sp. n.               | 9. <i>Cubitermes fungilaber</i> (Sjöst.).      |
| 5. <i>Eutermes arborum</i> (Smeathm.).          |  |

## Is. Annobon.

1. *Microcerotermes parvus* (Hav.) subsp. *theobromae* Desn.

Alla lista o descrizione di tali specie aggiungo in questa nota la descrizione di due nuove (*Cubitermes Weissi* e *Capritermes magnificus*), nonché ne ricordo un'altra (*Crenetermes albotalalis* Sjöst.), per la quale ho creduto necessario stabilire un nuovo genere. Queste tre specie sono del Congo francese, e furono raccolte dal signor Weiss e a me mandate dal D.<sup>r</sup> F. Santschi.

## Fam. CALOTERMITIDAE.

1. ***Neotermes camerunensis* (Sjöst.).**

Syn. *Calotermes camerunensis* Sjöstedt, Mon. Termit. Afrika, I., p. 39.

Syn. *Calotermes auriceps* Sjöstedt, Mon. Termit. Afrika, II, p. 17.

" " *(Neotermetes) camerunensis* Holmgr., Termitsstudien., II, p. 54.

Di questa specie, già nota pel Kamerun, il Fea raccolse vari esemplari di alati, soldati e larve all' Isola Principe (B. Oeste).

Alla descrizione del Sjöstedt si deve aggiungere quanto segue:

♀ *alata*. Antennae 18-articulatae, articulo tertio quartum longitudine aequante vel quam quartus vix longiore, vel 19-articulatae articulo tertio quam quartus parum longiore.

*Miles*. Antennae 15-articulatae, articulo tertio longitudine articulo secundo aequali, a basi ad apicem gradatim parum latiore.

Long. corp. mm. 11, long. capitis cum mandibulis 3, lat. capitis 2,2, long. mandibularum 4,56, antennarum 2,60, tibiae III 4,60.

I soldati di questa specie raccolti insieme agli alati dal Fea, concordano abbastanza colla descrizione del *Calotermes auriceps* Sjöst. anche nelle dimensioni, perciò credo che questa specie, fondata coll'esame dei soldati soltanto, si debba ritenere come sinonima della specie *Calotermes camerunensis* descritta prima dallo stesso Sjöstedt con esemplari alati.

## 2. **Neotermetes pallidicollis** (Sjöst.).

Tre adulti ed alcune larve raccolti a Vista Alegre nell' isola S. Thomé.

♀ *alata* con antenne di 19 articoli dei quali il 3.<sup>o</sup> è poco più lungo del 4.<sup>o</sup>. Questa specie era nota del Kamerun.

## 3. **Neotermetes Gestri** sp. n.

♀ *Alata*. Corpus supra rufo-badium, subtus subochraceum, alis pallide rufescensibus, costa, subcosta, radio et media rufis.

Caput (Fig. 1, I) c.  $\frac{1}{3}$  longius quam inter oculos latius, suturis subtilissimis, setis nonnullis longis instructum, oculis medioeribus aliquantum prominentibus, ocellis oblique ovalibus oculos fere at-

tingentibus; antennis 18-20 articulatis, articulo tertio (Fig. 1, 2) quam quartus parum longiore, mandibulis cfr. fig. 1, 3-4.

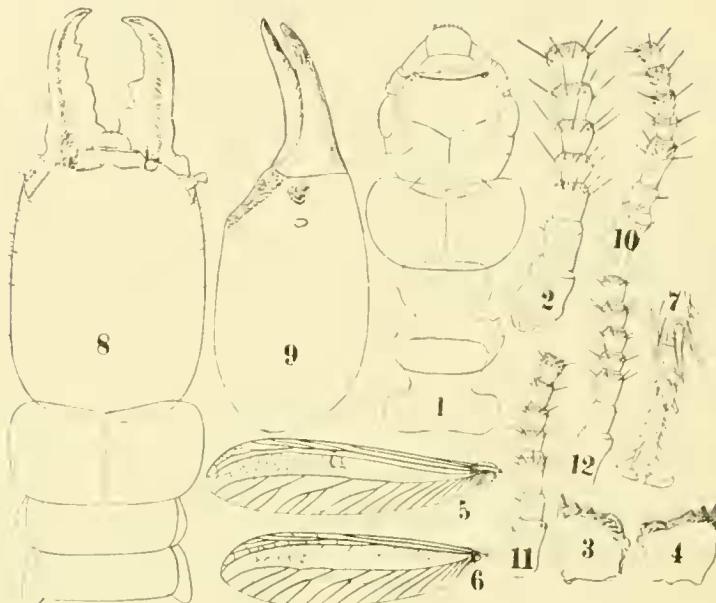


FIG. 1. — *Neoterpes Gestri*.

1. Foeminae caput et thoracis laminae dorsuales prona - 2. antennae pars proximalis - 3-4. mandibulae - 5-6. alae - 7. paris tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus - 8. militis caput et thoracis laminae dorsuales prona - 9. ejusdem caput lateraliter inspectum - 10. militis formae typicae antennae pars proximalis - 11. militis ex S. Thomé (Ribeira Palma) antennae pars proximalis - 12. militis ex Ins. Príncipe (Roça Inf. D. Henrique) antennae pars proximalis.

Pronotum transverse subrectangulare, angulo antico parum rotundato, postico late rotundato, aliquantum convexum; meso- et metanotum postice haud angustata, angulis posticis late rotundatis, margine postico subrecto.

Alae cfr. fig. 1, 5-6.

Pedes tibiae (Fig. 1, 7) spinis apicalibus sat attenuatis longis dentibus 4 serratis auctis.

Abdomen tergitis et sternitis setis nonnullis subposticis sat longis et aliis brevissimis iunctis, cercis brevibus.

Long. corp. cum aliis mm 17,5, sine aliis 9,5; long. capitidis 2,08,

lat. capitis 1,43, diametr. long. oculi 0,60, long. antennarum 3,10, alae anticae 15,1, lat. alae anticae 4,2, long. tibiae III 1,70.

*Miles*. Corpus ochroleucum capite ferrugineo, antice radio-ferrugineo mandibulis nigris.

Caput (Fig. I, 8-9) magnum, subrectangulare, c.  $\frac{1}{4}$  longius quam latius antice gradatim excisum et medium depresso, mandibulis quam caput fere duplo brevioribus, dentibus cfr. fig. I, 8, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. I, 10) pistilliformi, quam quartus c.  $\frac{1}{4}$  longiore, oculis bene distinctis, ovalibus, cremeis.

Pronotum transverse subrectangulare, angulis late rotundatis, parum convexum, marginie antice aliquantum sinuato, margine postico subrecto, meso- et meta-notum angulis posticis late rotundatis, appendicibus alaribus obsoletioribus.

Pedes robustiores.

Abdomen setis brevibus sat numerosis instructum, stilos longiusculis conicis.

Long. corp. mm. 11, long. capitis cum mandibulis 6, lat. capitis 2,8, long. mandibularum 2,1, antennarum 2,64, tibiae III 1,88.

*Nympha*. Cremea, appendicibus alaribus ochrolencis. Antennae 19-articulatae, articulis 3-7 inter se parum separatis.

Long. corp. mm. 9, append. alarium 2.

Habitat. Ins. Principe (B. oeste 100-200 m.  $\frac{s}{m}$ ).

*Variationes*. 1. Exempla ex eadem insula (Roça Infante D. Henrique 100-300 m.  $\frac{s}{m}$ ) paullo majora sunt:

♀ *Alata*. Antennis 18-19 - articulatis, long. cum. alis 18,5, sine alis 10; long. capitis 2,1, lat. capitis 1,60, diametr. longitudinalis oculi 0,63, long. alae anticae 14,9, lat. ejusdem 4, long. tibiae III 1,83.

*Miles minor*. Antennae 16-articulatae, articulo tertio quam quartus parum breviore.

Long. corp. mm. 11, long. capitis cum mandibulis 5, lat. capitis 2,4.

*Miles maior*. Antennae 15-articulatae, articulo tertio (Fig. I, 12) quam quartus longiore et secundo subaequali.

Long. corp. mm. 12, long. capitis cum mandibulis 6, lat. capitis 2,9.

2. Exempla ex ins. S. Thomé : Vista Alegre 200-300 m.  $\frac{s}{m}$ .

♀ *Alata*. Antennae 19 - articulatae. Long. corp. cum alis mm. 19; lat. capitis 1,62, oculi diametr. longitudinalis 0,63.

*Miles*. Antennae articulis? (exemplorum omnium articulis ultinis abruptis), articulo tertio secundum longitudine subaequante. Long. corp. mm. 12, long. capitis cum mandibulis 6, lat. capitis 2,9.

3. Exempla ex ins. S. Thomé : Ribeira Palma.

*Miles*. Antennae 14-articulatae, articulo tertio (fig. I, II) quam secundus c.  $\frac{1}{3}$  longiore. Long. corp. mm. 12, long. capitis cum mandibulis 3,5, lat. capitis 2,8.

Observatio. Species haec adulti et militis statura praesertim a *Neotermites camerunensis* (Sjöst.) distincta est. Notandae sunt etiam variationes numerosae militum antennarum articulorum et forma, nec non statura exemplorum ex Ins. Principe (Roga Infante D. Henrique).

4. **Glyptotermes parvulus** (Sjöst.)  
subsp. **insulanus** nov.

♀ *Alata* (in alcool). Castanea. Caput (Fig. II, 1) c.  $\frac{2}{9}$  longius quam inter oculos latius, ocellis parvis, oculos subsettingentibus, suturis sat distinctis, antennis 13-articulatis, articulis 4-7 cfr. fig. II, 2, mandibulis fig. II, 3-4.

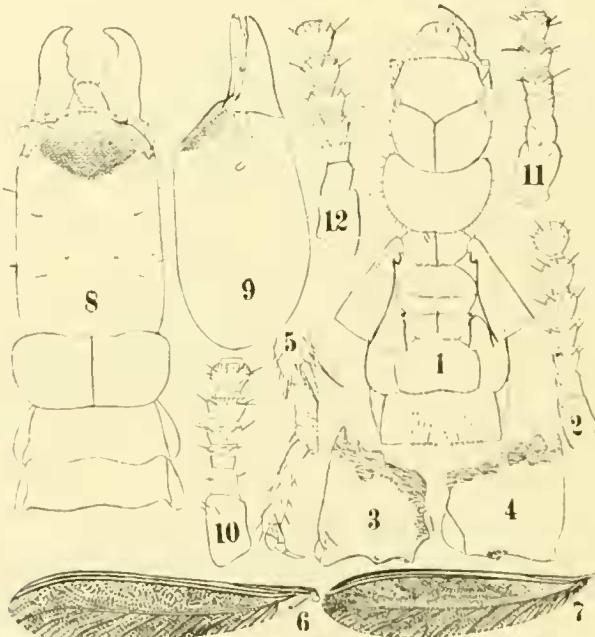


FIG. II. — **Glyptotermes parvulus insulanus**.

1. Foeminae caput, thorax et urotergitum primum prona - 2. antennae pars proximalis - 3-4. mandibulae - 5. pars tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus; 6-7. alae; 8. militis caput et thorax prona - 9. ejusdem caput lateraliter inspectum - 10. antennae 14-articulatae - 11. antennae 13-articulatae - 12. antennae 12-articulatae pars proximalis.

Pronotum quam capitis latitudo (oculis exclusis) paullum latius, angulis posticis late rotundatis; meso- et metanotum margine postico vix sinuato, angulis posticis latissime rotundatis. Pedes tibiae (Fig. II, 3) spinis apicalibus robustis, serratis, tarsi articulo primo artieulos 2.<sup>um</sup> et 3.<sup>um</sup> simul sumptos aequante, praetarsi unguibus sat attenuatis et sat areuatis.

Alae efr. fig. II, 6-7.

Abdomen tergitis et sternitis setis paucis submedianis et setis nonnullis posticis brevibus et brevioribus, pleuris verrucosis et setis minimis instructis, cercis brevibus, crassis.

Long. corp. cum alis mm. 9, sine alis 7, long. capitis 1,17 lat. capitis 9,92, long. antennarum 4,32, alae anticeae 7, lat. alae anticeae 1,7, tibiae III 1,04.

*Miles*. Corpus sordide ochroleueum, capite ochraceo-ferrugineo antice fusco-badio mandibulis nigris.

Caput (Fig. II, 8-9) subrectangulare, c.  $\frac{3}{8}$  longius quam latius, crassum, convexum; antice spatio parum pone antennarum libellam incipiente gradatim oblique excisum, labro antice aliquantum angustato, antennis 14-articulatis, articulo tertio (Fig. II, 10) perparvo, a quarto parum distineto, nudo, vel 13-articulatis articulo tertio (Fig. II, 11) ut in antennis 14-articulatis, vel 12-articulatis, articulo tertio (Fig. II, 12) quam quartus parum breviore. Mandibulae quam caput c.  $\frac{7}{12}$  breviores, dentibus numero et forma efr. fig. II, 8.

Pronotum (Fig. II, 8) duplo, vel parum magis quam duplo. latius quam longius, quam caput vix latius, parum convexum, angulis posticis late rotundatis, margine postico medio subrecto vel vix sinuato; meso- et meta-notum angulis posticis acutis, retrorsum parum productis, appendicibus alaribus brevioribus.

Pedes robusti, femoris margine supero bene areuato; tibiae spinis apicalibus robustis.

Abdomen tergitis et sternitis setis nonnullis brevibus 2-3 seriatis instructis, stilis sat longis seta apicali sat longa et setis aliis nonnullis brevioribus auctis, cercis praeter basim brevissimum latam cetero subconico.

Long. corp. mm. 7, long. capitis cum mandibulis 2,97-3, lat. capitis 1,40; long. mandibularum 0,90, antennarum 1,30-1,45, tibiae III 1,04.

*Nympha*. Cremeo-straminea, capite cremeo: Antennae 13-articulatae, artieulis 3-5 inter sese haud bene separatis.

Long. corp. mm. 73-8, long. appendicium alarum 1,2.

*Larra adulta*, Cremeo-straminea, capite cremeo. Antennae 13-articulatae articulo tertio vix a quarto distineto.

Habitat. Exempla nonnulla in insula Principe ad Roja Infante D. Henrique (100-300 m.  $\text{m}_\text{m}$ ) Fca legit.

Observatio. Subspecies haec a forma typica, cuius milites tantum noti sunt, saltem militum statura parum majore et antennis 12-14 articulatis distincta est.

### Fam. TERMITIDAE.

#### 5. *Coptotermes intermedius* sp. n.

*Miles*. Corpus cremeo-ochraceum, capite ochraceo, mandibulis nigrescentibus.

Caput (Fig. III, 1) parum magis quam  $1/7$  longius quam latius antrorsum gradatim aliquantum angustatum, setis paucis brevibus instructum, labro aliquantum longiore quam latiore antice triangulari, antennae 14-articulatae, articulis 1-7 cfr. fig. III, 2, articulo tertio perparvo a quarto vix distineto. Mandibulae quam caput  $3/7$  breviores attenuatae, apice acuto aliquantum arenato, mandibula sinistra ante dentem basalem tuberculis rotundatis 3 aneta, cetero margine integro.

Pronotum (Fig. III, 3) antice sat profunde angulatum summum, superficie setis sat numerosis sat longis instructa. Pedes tibiae spinis apicalibus (Fig. III, 4) parum longis.

Abdomen tergitis setis sat longis 3-4-seriatim brevibus sat numerosis, sternitis setis longis posticis, seta nonnulla sat longa submediana et setis brevioribus sat numerosis instructis; stilis longis subconicis seta longa apicali et setis nonnullis aliis anetis, ceteris cfr. fig. III, 6.

Long. corp. mm. 4, long. capitinis enim mandibulis 2,08, lat. capitinis 1,04; long. mandibularum 0,84, antennarum 1,30, tibiæ III 0,84.

*Operarius*. Corpus stramineum, capite cremeo. Caput subrotundum, clypeo parum inflato antennis 14-articulatis, articulo tertio (Fig. III, 9) perparvo vel (Fig. III, 8) quarto subaequali; in exemplo uno 13-articulatis articulis 1-7 cfr. Fig. III, 7.

Long. corp. 3, 6; long. capitis 1, 10, lat. capitis 1, 06, long. antennarum 1,70, tibiae III 0,78.

Habitat. Exempla nonnulla ad Rio Cassine (Guinea Lusit.) collecta.

Observatio. Species haec *Coptotermes Sjöstedti* Holmgr. et *Copt. truncatus* Wasm. proxima est, sed a prima statura majore,

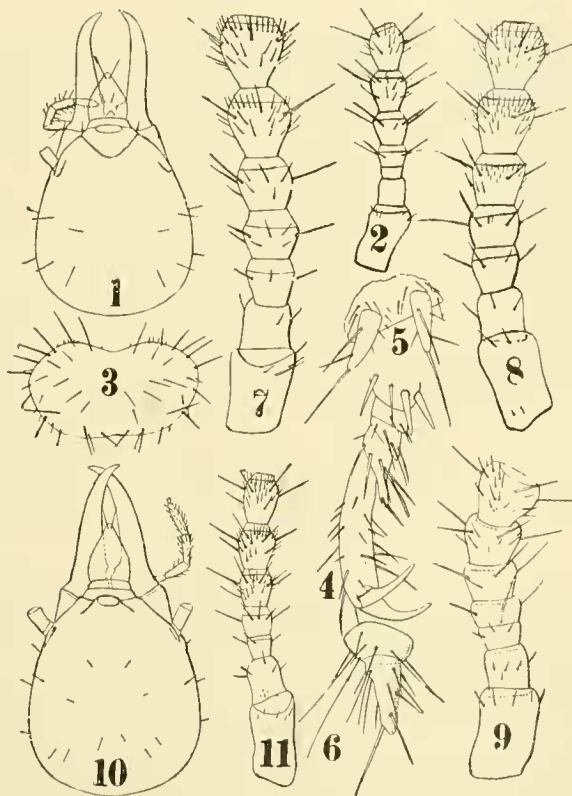


FIG. III. — *Coptotermes intermedius*.

1. Militis caput pronum - 2. antennae pars proximalis - 3. pronotum - 4. pars terii tibiae apex, tarsus et practarsus - 5. stili - 6. cercus - 7. operarii antennae 13-articulatae pars proximalis - 8. operarii antennae 14-articulatae pars proximalis - 9. operarii antennae 14-articulatae pars proximalis - 10. *Coptotermes truncatus*, militis caput pronum - 11. ejusdem antennae pars proximalis.

militum antennis 14-articulatis distincta, a secunda (cfr. fig. III, 10,) militis mandibulis aliquantum minoribus et antennis 14-articulatis etiam distincta est.

### 6. **Coptotermes Sjöstedti** HOLMG.

Syn. *Termes lateralis* Sjöstedt (*miles*).

Il Fea raccolse di questa specie 3 operaio e 2 soldati nell'Isola Principe (Roça Infante Don Henrique 100-300) m.  $\frac{m}{m}$ .

Il soldato ha antenne di 13 articoli col terzo molto corto e presenta le seguenti dimensioni :

Long. corp. mm. 3,2 - 3,3, long. capitis cum mandibulis 1,73, lat. capitis 1,0, long. mandibularum 0,67, antennarum 1,25 tibiae III 0,78.

Operaio con antenne di 13 articoli, oppure di 14 col terzo molto piccolo appena distinto dal quarto.

### 7. **Schedorhinotermes putorius** (SJOST.)

Nella collezione del Fea si trovano esemplari di questa specie delle seguenti località: Guinea portoghese : Bissau; Is. Fernando Poo; Is. Principe; Roça Infante D. Henrique; Isola S. Thomé e Is. Annobon.

Tra gli esemplari dell'Is. Principe si trova una regina di sostituzione, che ha i seguenti caratteri: *rufo-ferruginea, membranis pallidis, antennis maxima pro parte abruptis*.

Long. corp. mm. 16, lat. abdominis 4, long. appendicium alarium 2.

Con questi stessi esemplari il Fea prese l'emittero *Termitaphis subafra* Silv. (1) genere conosciuto prima d'allora per una specie della Colombia.

(1) Boll. labor. zool. Scuo. Agr. Portici V, p. 235.

### **8. *Acanthotermes acanthothorax* SiöST.**

Aleuni soldati (grandi e piccoli) di Basilé (Is. Fernando Poo) ed altri di Rio Cassine (Guinea portoghese).

### **9. *Acanthotermes militaris* (HAG.)**

Tre soldati ed alcuni operai di Basilé, concordanzi cogli esemplari deseritti dal Sjöstedt.

### **10. *Termes bellicosus* SMEATHM.**

Una coppia reale, operai grandi e piccoli e un soldato piccolo della Guinea portoghese (Rio Cassine).

Il soldato piccolo ha antenne di 17 articoli, dei quali il 3.<sup>o</sup> è più lungo del secondo; il capo colle mandibole è lungo mm 3,6. Questa specie, molto diffusa in tutta l'Africa tropicale, era già nota anche di Bissau.

### **11. *Termes natalensis* HAV.**

Questa specie, diffusa quasi come la precedente, fu raccolta dal Fea nella Guinea portoghese presso Bissau e Rio Cassine.

In un nido di quest'ultima località raccolse anche larve del Carabide *Glyptus (sculptilis* Brull.?), specie termitofila ben nota e indicata per lo stesso *Termes natalensis* pure dal Sjöstedt.

Le larve raccolte dal Fea misurano in lunghezza 30-32 mm. e in larghezza massima (al sesto segmento addominale) 7-8,2.

### **12. *Termes ostentans* sp. n.**

♀ *Alata*. Corpus supra rufo - castaneum, subtus rufo - ferrugineum, sternorum parte mediaua aliquantum pallidiore, alis fuligineis venis rufescentibus.

Caput (Fig. IV, 1 et 11) paullum longus quam inter oculos

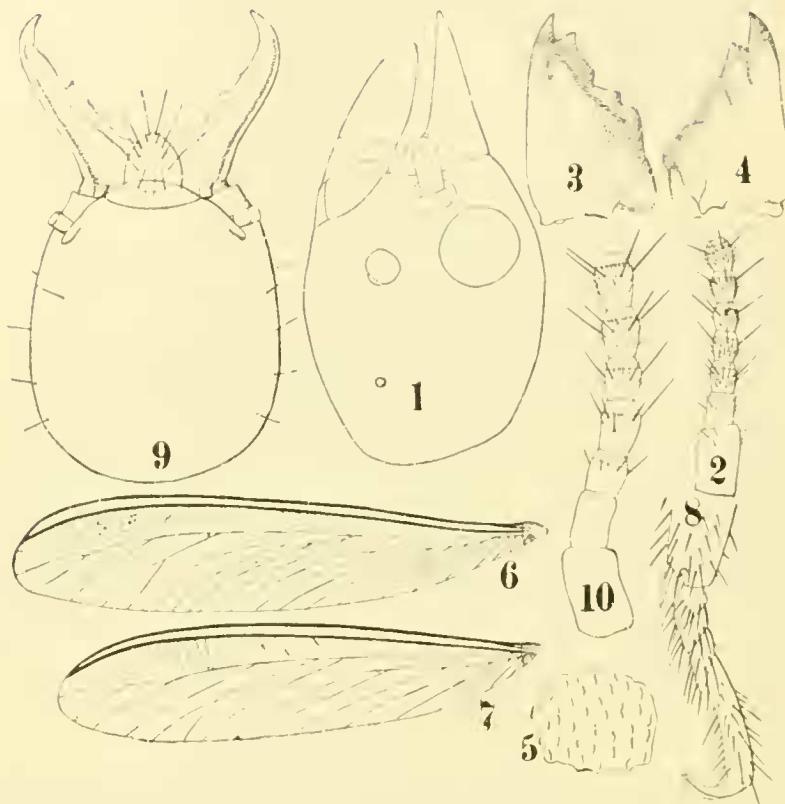
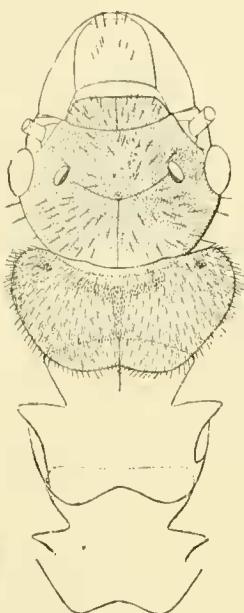


FIG. IV. — *Termes ostentans*.

1. Foeminae caput laterali inspectum — 2. antennae pars proximalis; 3-4. mandibulae — 5. alae superficie particula — 6-7. alae — 8. tertii paris tibiae apex, tarsus et praetarsus — 9. militis caput pronum — 10. ejusdem antennae pars proximalis — 11. Foeminae caput et thoracis laminae dor- suales prona. (V. pag. 223.)

latinus, superficie setis sat numerosis brevibus et setis brevissimis crebris instructa, fenestra perparva, macula quam capitidis cetera superficies pallidiore circumdata, oculis sat parvis et sat prominentibus, ocellis paullum magis quam eorumdem diametros ab oculis distantibus, clypeo lato, brevi, subrectangulari, paullum inflato, antemnis 19-articulatis, articulis tertio et quarto sat longis et subaequalibus, mandibulis cfr. fig. IV, 3-4.

Pronotum (Fig. IV, 11) angulis antieis late rotundatis, dimidia parte postica angustiore, margine laterali subrecto, margine postico



11  
FIG. IV. — *Termes ostentans*.

medio parum sinuato, utrinque late rotundato. Meso- et metanotum (Fig. IV, 11) parte postica parum angustata, margine postico arcuatim profunde sinuato, angulis posticis aliquantum rotundatis.

Alae superficie (Fig. IV, 5) papillis linearibus crebris aucta; ala antica (Fig. IV, 6) media et cubitu basi comuni sat longa, ala postica radio et media basi brevissima comuni, venis ceteris cfr. fig. IV 6-7.

Pedes longi, tibiae spinis apicalibus longis, praetarsi unguibus attenuatis et sat arcuatis.

Abdomen tergitorum et sternorum superficie setis sat numerosis brevibus et setis crebris brevissimis instrueta, pleuris setis sat brevibus, tenuibus, aliquantum arcuatis, sat crebris auctis. Cerci breviores.

Long. corp. cum alis 30, sine alis 13, long. capitidis 2,08, diametr. long. oculi 0,34, long. antennarum 3, alac anticeae 23, lat. alae anticeae 6, long. tibiae III 2,60.

*Miles.* Corpus luride cremeum capite ochraceo vel ferrugineo, mandibulis praeter basim nigris.

Caput (Fig. IV, 9) parum longius quam latius angulis posticis late rotundatis, antice paullum angustatum et gradatim depresso labro subaeque longo atque lato, antice angustato subtriangulari, antennis 17-articulatis, articulo tertio (Fig. IV, 10) quam quartus breviore, vel 18-articulatis, articulo quarto quam tertius breviore, mandibulis quam caput c.  $\frac{1}{11}$  brevioribus, gradatim attenuatis apice acuto, breviter arenato, margine interno mandibulae sinistrae dente magno ante dimidiam partem et mandibulae dextrae dente sat parvo, magis quam idem sinistram ad basim approximata armata.

Pronotum lobis anticeis incisura sat profunda separatis; pedum tibiae spinis apicalibus sat longis et attenuatis.

Abdomen tergitorum et sternorum superficie setis brevibus 3-4- seriatis et setis nonnullis brevissimis instructa, cercis brevibus.

Long. corp. mm. 6, long. capitis cum mandibulis 3,20; lat. capitis 1,60; long. mandibularum 1,30, antennarum 2,34, tibiae III 1,69.

Exempla ex Ribeira Palma: long. capitis cum mandibulis mm. 3, lat. capitis 1,30, long. mandib. 1,26.

*Operarius major.* Corpus pallide cremeum capite ochraceo.

Caput  $\frac{1}{12}$  latius quam longius, arca parva circulari pallida submedianâ, clypeo sat inflato, antennis 19-articulatis, articulo tertio quam quartus paullum breviore.

Pronotum lobis anticeis incisura sat profunda inter se distinetis; pedum tibiae spinis apicalibus longis attenuatis.

Abdomen eodem militis simile.

Long. corp. mm. 4,5, lat. capitis 1,36, long. antennarum 1,74, tibiae III 1,37.

*Operarius minor.* Antennae 18-articulatae, articulo quarto quam tertius breviore.

Long. corp. mm. 4, lat. capitis 1,17; long. antennarum 1,69, tibiae III 1,30.

Habitat. Is. S. Thomé: Agua Izé et Ribeira Palma.

Observatio. Species haec *Termes vulgaris* Hay. proxima est, sed militum magnitudine et mandibularum forma bene distincta est.

### 13. *Termes pauperans* sp. n.

Rex. Corpus rufo-castaneum, sternorum parte laterali excepta ferruginea.

Caput (Fig. V, 1-2) paullum inter oculos latius quam longum, fenestra macula parva quam capitis cetera superficies parum pallidore, ocellis sat magnis, ab oculis diametro longitudinali ocelli distantibus, oculis prominentibus, elypeo brevi vix inflato, antennis parte distali abrupta, parte proximali cfr. fig. V, 3, mandibulis cfr. V, 4-5.

Pronotum (Fig. V, 1) e. duplo latius quam longius dimidia

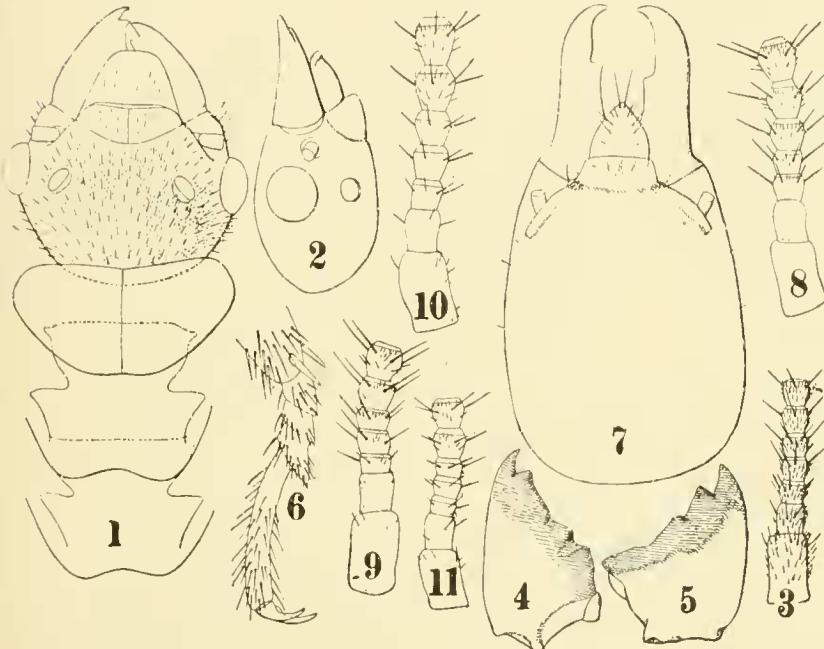


FIG. V. *Termes pauperans*.

1. Regis caput et laminae dorsuales prona - 2. caput lateraliter inspectum - 3. antennae pars proximalis - 4-5. mandibulae - 6. paris tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus - 7. militis caput pronum - 8. militis antennae 16-articulatae - 9. antennae 17-articulatae pars proximalis - 10. operarii majoris antennae 17-articulatae - 11. operarii minoris antennae 17-articulatae pars proximalis.

parte postica valde angustata, margine postico medio paullum sinuato. Meso- et meta-notum (Fig. V, 1) postice parum angustata, margine postico late aliquantum sinuato.

Pedes tibiae spinis apicalibus (Fig. V, 6) longis, attenuatis.

Abdomen setis brevioribus et brevissimis numerosis indutum, cercis brevioribus.

Long. corp. mm. 10; capitis 2, lat. ejusdem 2,08; diametros longitudinalis oculi 0,64, long. tibiae paris tertii 2,60.

*Regina*. Pleurae verrucis oblongis, mediis subcastaneis auctae.

Long. corp. ad mm. 100, lat. abdominalis 48.

*Miles major*. Corpus mellenum capite plus minusve testaceo-latericio vel badio, mandibulis nigris vel corpus cremeo-ochroleu-cum capite ochroleneo.

Caput (Fig. V, 7) c.  $\frac{4}{3}$  longius quam latius, subrectangulare, antice paullum angustatum, mandibulis quam caput fere duplo brevioribus forma efr. fig. V, 7. Antennae 16-articulatae, articulo quarto (Fig. V, 8) quam tertius plus minusve breviore vel 17-articulatae, articulo tertio (Fig. V, 9) quam quartus breviore.

Pronotum lobi antici margine medio paullum vel vix sinuato.

Tibiae spinae apicales elongatae.

Abdomen setis brevibus et brevioribus parce numerosis instructum.

Long. corp. mm. 6,5, long. capitis cum mandibulis 3,15-3,25, lat. capitis 1,56-1,63, long. mandibularum 1,10-1,17, antennarum 1,60, paris tertii tibiae 1,30.

*Operarius major*. Corpus pallide avellaneum vel pallide mellenum capite testaceo-ferrugineo.

Caput subrotundatum, clypeo parvo, parum inflato, antennis 17-articulatis, articulis tertio et quarto (Fig. V, 10) inter se in longitudine subaequalibus, articulo quinto quartus parum minore.

Pronotum lobi antici margine medio profunde sinuato.

Long. corp. mm. 4,2-4,3, long. capitis 1,47, lat. ejusdem 1,50, long. antennarum 1,80, paris tertii tibiae 1,17.

*Operarius minor*. Antennae 17-articulatae, articulis 3.<sup>a</sup> et 3.<sup>b</sup> (Fig. V, 11) minoribus, vel 16-articulatae, articulo tertio quam quartus longiore.

Long. corp. mm. 3,5, lat. capitis 1,07.

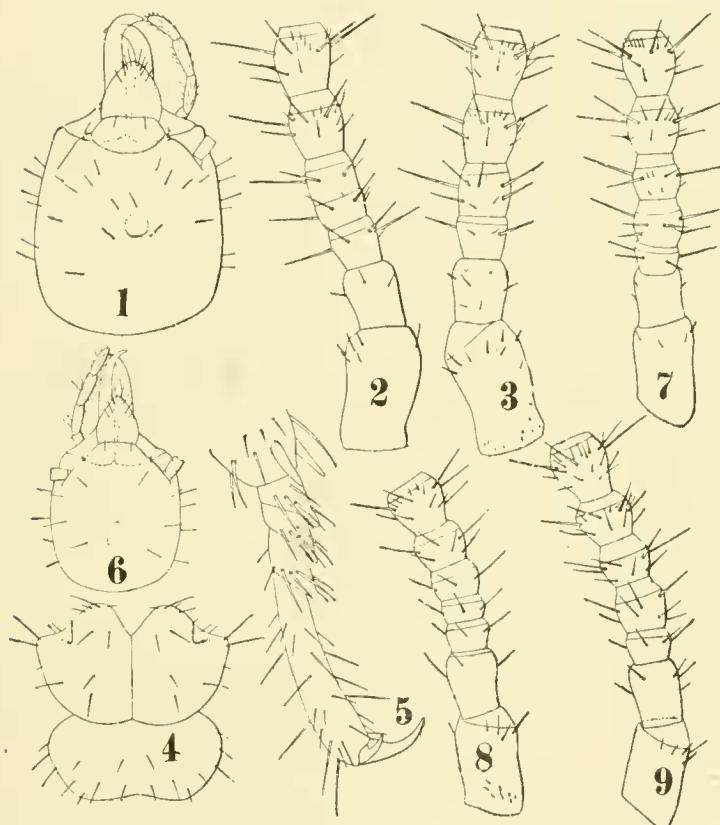
Habitat. Guinea Lusitanorum: Bissau, Farim etiam in domis. L. Fea notavit « *in casa; uno dei maggiori flagelli della Guinea* ».

Observatio. Species haec ad *Termes transraulensis* Sjöst. affinis, sed militum statura parum minore, capite antice aliquantum, parum angustato presertim distincta est.

14. **Termes (Ancistrotermes) crucifer** Sjöst.subsp. **guineensis** nov.

*Miles major.* Corpus cremeum, capite ochraceo-ferrugineo, mandibulis nigris.

Caput (Fig. VI, 1) c.  $1\frac{1}{8}$  longius quam latius, antice paullulum

FIG. VI. — **Termes crucifer.**

1. Militis majoris caput pronum - 2. antennae 16-articulatae - 3. antennae 15-articulatae pars proximalis - 4. pronotum et mesonotum - 5. pars tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus - 6. militis minoris caput pronum - 7. ejusdem antennae pars proximalis - 8. operarii antennae 16 articulatae - 9. antennae 15-articulatae pars proximalis.

angustatum, labro paullum ad basim latiore quam longiore, antice gradatim parum angustato, antennis 13-articulatis, articulis 1-7 efr. fig. VI, 3, vel 16-articulatis, articulis 4.<sup>a</sup> et 5.<sup>a</sup> (Fig. VI, 2) inter se haud bene separatis. Mandibulae quam caput c.  $\frac{3}{7}$  breviores apice introrsum valde recurvo, mandibula sinistra dente perminimo, vix distinguendo.

Pronotum (Fig. VI, 4) lobis anticeis bene evolutis, acuto - rotundatis, setis nonnullis longis superis et setis nonnullis brevioribus anticeis instructum. Pedes tibiae (Fig. VI, 5) spinis apicalibus sat robustis, praetarsi unguibus sat attenuatis.

Abdomen tergitis setis sat longis triseriatis, sternitis setis nonnullis longis posticis, setis nonnullis brevibus et aliis sat numerosis brevioribus instruetis, stilos setis duabus longis.

Long. corp. mm. 5,5; long. capitis cum mandibulis 2,1; lat. capitis 1,26, long. mandibularum 0,84, antennarum 1,56, tibiae III 1,17.

*Miles minor*. Caput (Fig. VI, 6) minus quam  $\frac{1}{6}$  longius quam latius, labro vix longiore quam postice latiore, antennis 13-articulatis, articulis 1-7 efr. fig. VI, 7. Mandibulae quam caput c.  $\frac{1}{5}$  breviores.

Long. corp. mm. 4,3, long. capitis cum mandibulis 1,60, lat. capitis 0,90; long. mandibularum 0,73, antennarum 1,32, tibiae III 0,97.

*Operarius major*. Corpus cremeum, capite ochraceo.

Caput subrotundum, clypeo bene inflato, antennis 16 - articulatis, articulo quarto (Fig. VI, 8) perparvo, vel 15-articulatis articulo tertio (Fig. VI, 9) quam quartus, minore.

Pronotum lobis anticeis bene evolutis, incisione profunda separatis. Tibiae spinae apicales sat robustae.

Abdomen parce setosum, tergitis setis brevibus 3-4 - seriatis et setis brevioribus nonnullis, sternitis setis nonnullis posticis sat longis et setis aliis brevibus et brevioribus parce numerosis instructis.

Long. corp. mm. 3; long. capitis 1,46, lat. capitis 1,43, antennarum 1,30, tibiae III 0,97.

*Operarius minor*. Corpus cremeo-stramineum, capite cremeo.

Antennae eisdem operarii majoris similes, 16-vel 15-articulatis,

Long. corp. mm. 4, long. capitis 1,04, lat. capitis. 1,00, long. antennarum 1,30, tibiae III 0,91.

Habitat. Exempla nonnulla ad Rio Cassine collecta.

Observatio. Subspecies haec a forma typica mandibularum militis majoris brevitate bene distincta est.

15. ***Microtermes feae* sp. n.**

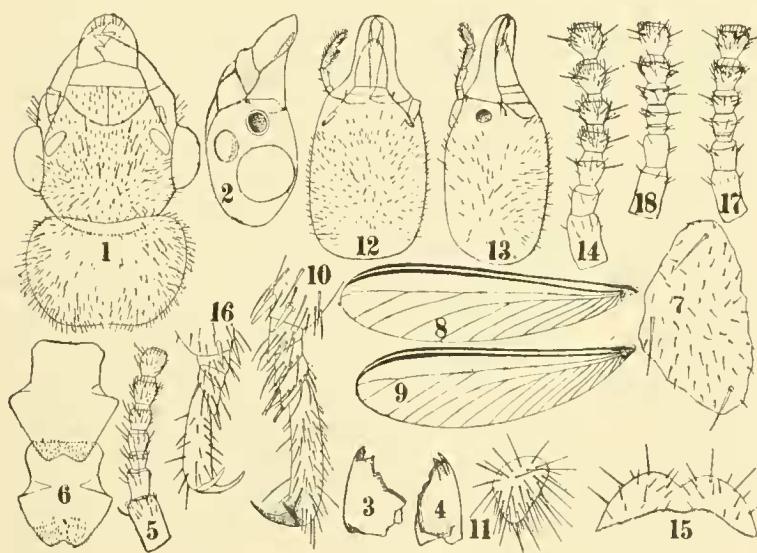
♀ *Alata*. Caput supra fulvo-ferrugineum, clypeo, labro et cetero corpore pallide cremeis, alarum squamis, costa et radio fulvo-ferrugineis parte cetera vix pallidissime isabellina.

Caput (Fig. VII, 1-2) superficie setis brevibus sat numerosis et nonnullis longiusculis instructa, oculis prominentibus, ocellis ab oculis paullulum remotis, **fenestra nulla**. Antemae 45-articulatae articulis 1-7 cfr. fig. VII, 3.

Mandibulæ cfr. fig. VII, 3-4.

Pronotum (Fig. VII, 1) c.  $\frac{1}{3}$  latius quam longius angulis posticis late rotundatis, margine postico medio paullulum sinuato, superficie setis brevibus et setis brevioribus sat numerosis aucta. Meso- et metanotum (Fig. VII, 6) postice plus minusve angulatum profunde incisa, angulis posticis acuto-rotundatis.

Alae superficie (Fig. VII, 7) setis brevissimis omnino vestitæ

FIG. VII. — ***Microtermes Feæ*.**

1. Foeminae caput et pronotum prona - 2. caput lateraliter inspectum 3-4. mandibulac - 5. antennae pars proximalis - 6. mesonotum et metanotum - 7. alae superficies particula - 8-9. alae - 10. paris tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus - 11. cereus - 12. milletis caput pronum - 13. idem lateraliter inspectum - 14. antennae pars proximalis - 15. pronoti lobus anticus postice inspectus - 16. milletis paris tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus - 17. operarii minoris antennae pars proximalis - 18. operarii majoris antennae pars proximalis.

et setis brevibus sparsis instructa. Ala anterior (Fig. VII, 8) squama subaeque longa atque postice lata, subcosta breviore plus minusve distincta instructa, radio integro, media ex squama a radio distincta oriente, integra vel ramos duos ad marginem internum emitte, cubito ramos 8 vel 10 quorum 1-2 distales bifurcati sunt, vel non, ad marginem internum emitte. Ala posterior anteriori similis cfr. fig. VII, 9.

Pedes setosi, tibiae (Fig. VII, 10) spinis apicalibus sat robustis, praetarsi unguibus attenuatis, parum arenatis.

Abdomen: tergita et sternita setis brevibus et setis brevioribus numerosis, pleurae setis brevioribus numerosis instructae. Cerci (Fig. VII, 11) breves et crassi, conici, setosi.

Long. corp. mm. 7,3, cum alis 14, long. capitis 0,93, lat. ejusdem 0,81, long. antennarum 1,7, long. alae anterioris 11,5, lat. ejusdem 3,1; long. tibiae III 1,10.

*Miles stramineus* capite ochroleuco mandibulis rufo castaneis.

Caput (Fig. VII, 12) c.  $\frac{4}{3}$  longius quam latius angulis posticis rotundatis, antice paullulum angustum, superficie setis brevibus numerosis instruxta, labro fere  $\frac{1}{3}$  longiore quam ad basim latiore, antice gradatim angustato. Antennae 12-articulatae, artieulis 1-7 cfr. fig. VII, 14. Mandibulae (Fig. VII, 12) quam caput c.  $\frac{3}{11}$  breviores, gradatim attenuatae, apice introrsum bene arenato, praeter dentem basalem inermes.

Pronotum lobis anticis (Fig. VII, 15) bene evolutis, setis nounullis brevibus et brevioribus instructum. Pedes breviter setosi, tibiae spinis apicalibus (Fig. VII, 16) sat parvis, praetarsi unguibus attenuatis, aliquantum arenatis.

Abdomen tergitis et sternitis setis nounullis posticis sat longis et setis brevibus indistincte 2-4-seriatis instructis, stilis brevissimis setis tribus longis auctis.

Long. corp. mm. 3, long. capitis cum mandibulis 1,62, lat. capitis 0,72, long. mandibularum 0,33, long. antennarum 0,97, long. tibiae III 0,32.

*Operarius major*. Corpus cremeo-stramineum, capite pallide ochroleuco.

Caput parum longius quam latius, clypeo bene inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. VII, 18) breviore.

Long. corp. mm. 3, long. capitis 0,83, lat. capitis 0,74, long. antennarum 0,97, tibiae III 0,43.

*Operarius minor*. Corpus stramineum, capite cremeo.

Caput subaeque longum atque latum, antennae 13-articulatae articulo tertio (Fig. VII, 17) vix a quarto distincto.

Long. corp. mm. 2,7, long. capitinis 0,70, lat. capitinis 0,69, long. antennarum 0,93, tibiae III 0,42.

Habitat. Ins. Fernando Poo : Musola 500-700 m.  $\frac{1}{m}$ . Milites tres et nonnullos operarios et alatos L. Fea legit.

Observatio. Species haec adultis aliquantum minoribus nec non militum antennis 12-articulatis a *Microtermes vad schaggae* Sjöst. distincta est.

#### 16. **Hamitermes evuncifer** sp. n.

*Miles*. Corpus cremeum, capite ochraceo, mandibulis praeter basim nigris, abdomine cibi contenti causa cinereo.

Caput (Fig. VIII, 1) fere  $\frac{2}{11}$  longius quam latius, labro gra-

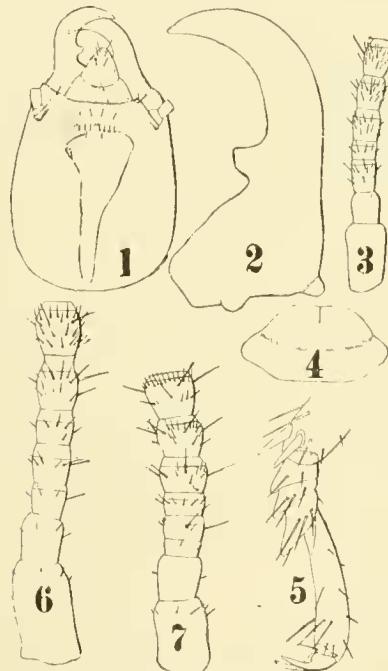


FIG. VIII. — **Hamitermes evuncifer**.

1. Militis caput pronum - 2. mandibula dextera - 3. antennae pars proximalis - 4. pronotum - 5. pars tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus; 6-7. operarii antennae 15 articulatae pars proximalis.

datim angustato, antice subtriangulari, antennis 14-articulatis, articulo tertio (Fig. VIII, 3) quam quartus longiore sed plus minusve indistincte diviso, mandibulis (Fig. VIII, 2) quam caput c. duplo brevioribus, robustis, valde arcuatis, unciformibus, media mandibula dente robusto, crasso, oblique truncato armata, inter dentem et apicem minutissime crenulatis.

Pronotum (Fig. VIII, 4) lobo antico medio paullulum sinuatum.

Pedes breviter et parce setosi, tibiae spinis apicalibus (Fig. VIII, 5) sat longis et sat robustis.

Abdomen setis nonnullis brevioribus et aliis brevissimis instructum.

Long. corp. mm. 4, long. capitis enim mandibulis 1,85; lat. capitis 1,13; long. mandibularum 0,68, antennarum 1,32, tibiae III 0,91.

*Operarius*. Corpus cremeum, capite ochraceo, abdome cibi contenti causa cinereo.

Caput subrotundatum, clypeo bene inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. VIII, 6) a quarto bene distincto vel (Fig. VIII, 7) paullum distincto.

Pronotum lobi antice margine antico vix sinnato. Pedes tibiae spinis apicalibus sat longis.

Abdomen setis nonnullis brevibus et setis parce numerosis brevissimis instructum.

Long. corp. mm. 4-4,5, long. capitis 0,91-0,97; lat. capitis 0,96-1,04, long. antennarum 1,30, tibiae III 0,84.

Habitat. Bolama et Rio Cassine (Guinea Lusitan.).

Observatio. Species haec ad *Hamitermes basidens* (Sjöst.) proxima est, sed militum pronoti forma distinctissima: ab *Hamitermes unidentatus* Wasm. mandibulis robustioribus, magis arcuatis, dente sinistro aliquantum breviore et robustiore etiam distincta est.

#### Gen. **Cephalotermes** nov.

♀ *Alata*. Caput (Fig. IX, 1-2) parum longius quam inter oculos latius, fenestra elongata, subovali, ocellis eorumdem diametro ab oculis distantibus, parvis, antennis 14-articulatis, articulo tertio (Fig. IX, 3) breviore, clypeo parum inflato, mandibulis cfr. fig. IX, 4-5.

Pronotum c.  $\frac{1}{3}$  antice latius quam longius, partem posticam

versus gradatim parum angustatum; meso- et meta-notum parte postica angustata et margine postico profunde inciso.

Alae (Fig. IX, 7-8) squamis parvis, superficie (Fig. IX, 6) tu-

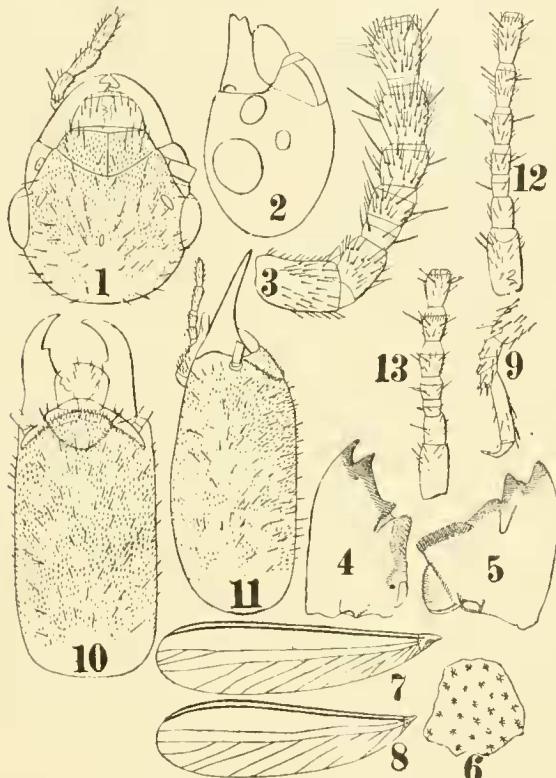


FIG. IX. *Cephalotermes rectangularis*.

1. Foeminae caput pronum - 2. idem lateraliiter inspectum - 3. antennae pars proximalis - 4-5. mandibulae - 6. alae superficie particula - 7-8. alae 9. paris tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus - 10. militis caput pro-  
num - 11. idem lateraliiter inspectum - 12. antennae pars proximalis -  
13. operarii antennae pars proximalis.

berculis 6-7-radiatis crenulatis vestita. Ala antica radio integro,  
a media ex squama separato exente, ala postica radio et media  
brevi tractu ex squama unitis.

Pedes longiusculi, paris tertii tibiae apice (Fig. IX, 9) spinis  
duabus armatis.

Cerci breviores.

*Miles.* Caput (Fig. IX, 10-11) magnum, rectangularis, fere duplo longius quam latius, tubo vel ostiolo glandulari frontali nullo, labro breviore, c.  $\frac{1}{3}$  latiore quam longiore, parte postica quam pars basalis parum latiore, margine postico late et parum rotundato, antennis 12-articulatis, articulo tertio (Fig. IX, 12) brevi, mandibulis brevibus, magis quam dimidium caput brevioribus, robustis, apice, sat attenuato, falcato, margine interno dente longo, submedianamente armato.

Pronotum quam caput minus latum, lobo antico bene evoluto, margine antico vix inciso.

Cerei breviores.

*Operarius.* Caput rotundatum, clypeo sat inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio breviore, mandibulis eisdem adulti similibus.

Pronotum lobo antico bene evoluto, margine antico integro vel vix inciso.

Species typica: *Eutermes rectangularis* Sjöst.

Observatio. Genus hoc ad *Cylindrotermes* Holmgr. militum forma simile est, sed eorumdem capite ostiolo glandulari destituto et mandibulis dente longo armatis distinctissimum est.

### 17. *Cephalotermes rectangularis* (Sjöst.)

♀ *Alata.* Corpus supra castaneum, subtus rufo-castaneum, parte mediana sternorum 2-3 rufo-ochracea, alis fuliginea.

Corpus totum praeter setis nonnullis brevibus, setis brevissimis crebrioribus vestitum.

Caput (Fig. IX, 1-2) oculis sat parvis et sat prominentibus.

Ala antica media integra vel ramos duos emittente, cubito ramos 11 emittente; ala postica media integra, cubito ramos 10-11 integros emittente.

Long. corp. cum alis mm. 9, sine alis 4,8, long. capitis 0,78, lat. capitis 0,63, diametr. long. oculi, 0,26, long. antennarum 1,63, tibiae III 0,97, alae anticae 8, lat. alae anticae 2.

*Regina.* Pleurae verrucosae. Long. corp. mm. 30, lat. 10.

*Miles.* Corpus stramineum, capite ochroleuco, mandibulis praeter basim nigrescentibus.

Long. corp. mm. 4,5, long. capitis cum mandibulis 2,43, lat. capitis 0,97, long. mandibularum 0,73, antennarum 1,23, tibiae III 0,58.

*Operarius.* Corpus stramineum, abdomine cibi contenti causa plus minusve cinereo maculato, capite ochroleuco.

Long. corp. mm. 3, long. capitis 0,63, antennarum 1,03, tibiae III 0,39.

Habitat. S. Thomé : Agua Izé 300-600 m.  $\frac{8}{m}$ .

Gli esemplari descritti dal Sjöstedt provenivano dal Kamerun (Mungo).

#### 18. **Microcerotermes parvus** (Hav.)

var. **solidus** nov.

*Miles.* Differt a militibus speciei typicae capite (Fig. X, 1) parum majore, mandibulis robustioribus sed parum brevioribus.

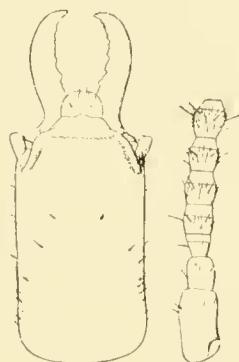


FIG. X. — **Microcerotermes parvus solidus.**

1. Militis caput pronum — 2. antennae pars proximalis.

Antennae 13-articulatae, articulo tertio (Fig. X, 2) parvo.

Long. corp. mm. 5, long. capitis cum mandibulis 2,40, lat. capitis 0,83, long. mandibularum 0,90.

Habitat. Bolama.

#### 19. **Microcerotermes parvus** Hav.

subsp. **theobromae** Desn.

Syn. *Termes theobromae* Desneux, Ann. Soc. ent. Belg. XLIX (1903), p. 353.

♀ *Alata.* Corpus supra castaneum, clypeo pallide castaneo, sternorum parte mediana rufescente.

Capit (Fig. XI, 1-2) aliquantum longius quam latius, setulis  
scutulissimis, finis parva et plana capitis superficies cetero pa-

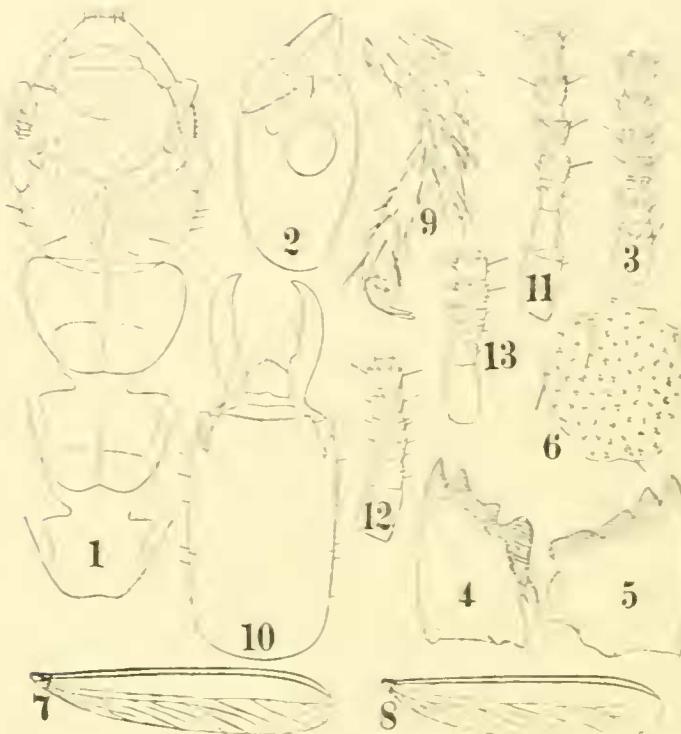


FIG. XI. — *Microcerotermes parvus theobromæ.*

1. Frons et caput et thricis laminis scutulis supra inspectum - 2. caput lat. raditer inspectum - 3. antenna pars proximalis - 4-5. manubulae - 6. ala superficie partiata - 7-8. alae - 9. pars tertia tibi apex. tarsus et praetarsus - 10. mittit caput supra inspectum - 11. dentesae pars proximalis - 12. perar. majoris. 13. perar. minoris antenae pars proximalis.

rum pallidior, corpus parvus, ab aliis ex formi diametro frelistanilis, capite convexis parvo procurrentibus, antennulis 14-articulis, rectis, tibi. (Fig. XI, 3) minore, maxiliis eti. (Fig. XI, 4-5).

Pars in se et in rotunditate in. fig. XI, 1. Palpi tibi sparsi

apicalibus (Fig. XI, 9) sat longis, tarsi articuli secundi apice aliquantum, articuli tertii magis prodnero.

Alae superficie (Fig. XI, 6) setis sparsis sat numerosis et tuberculis 3-6-radiatis crebris aucta, venis cfr. fig. XI, 7-8.

Abdomen setis brevibus nonnullis et setis brevioribus numerosis instructum.

Long. corp. cum alis 9,5, sine alis 6; long. capitis 0,91, lat. capitis 0,72, long. antennarum 1,44, alae anterioris 8,5, lat. ejusdem 2, long. tibiae III 0,84.

*Miles.* Corpus cremeo-oehroleucum, capite ferrugineo, antice plus minusve badio-ferrugineo mandibulis nigris.

Caput cfr. fig. XI, 10, antennis 13-articulatis, articulo tertio cfr. fig. XI, 11.

Pronotum lobi antici margine medio aliquantum sinuato.

Pedes tibiae spinis apicalibus robustis.

Abdomen setis brevioribus et setis brevibus parce instructum.

Long. corp. mm. 3, long. capitis cum mandibulis 2,60, lat. capitis 1, long. mandibularum 0,98, antennarum 1,33, tibiae III 1,93.

Exempla ex Annobon: long. capitis cum mandibulis 2,50, lat. capitis 0,94, long. mandibularum 0,97.

*Operarius major.* Corpus cremeum, capite ochraceo.

Caput parum longius quam latius, clypeo sat inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XI, 12) minimo a quarto parum separato.

Pronotum lobi antici margine medio paullum sinuato.

Long. corp. mm. 3; long. capitis 1,04, lat. capitis 0,84, long. antennarum 0,97; III 0,58.

*Operarius minor.* Antennae 13-articulatae, articulo tertio (Fig. XI, 13) minimo, a quarto vix distinguendo.

Long. corp. 4,3, long. capitis 0,82, lat. capitis 0,78.

Habitat. Ins. S. Thomé: Ribeira Palma et Ins. Annobon.

Observatio. Exempla descripta ab exemplis typicis statura majore saltem distincta sunt.

#### 20. **Microcerotermes dolichognathus** sp. n.

*Miles.* Corpus oehroleucum capite badio-ferrugineo.

Caput (Fig. XII, 1) c.  $\frac{7}{16}$  longius quam latius subparallelis, labro antice angustato, mandibulis quam caput c.  $\frac{3}{11}$

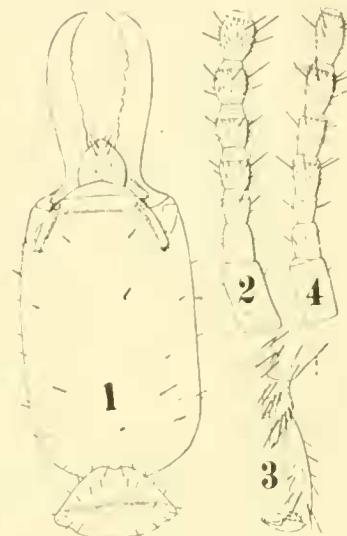


FIG. XII. — *Microcerotermes dolichognathus*.

1. Militis caput et pronotum prona - 2. ejusdem antenna - 3. pars tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus - 4. operarii antennae pars proximalis.

brevioribus, forma cfr. fig. XII, 1, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XII, 2) parum breviore.

Pronotum lobi antici margine medio parum sinuato. Pedes tibiae spinis apicalibus (Fig. XII, 3) brevibus, sat robustis, tarsi articuli secundi apice aliquantum, articuli tertii magis producto.

Abdomen setis brevibus paucis et setis brevioribus sat numerosis instructum.

Long. corp. mm. 3,3, long. capitidis cum mandibulis 3,18, lat. capitidis 1,19, long. mandibularum 1,38, antennarum 1,40, tibiae III 1,10.

*Operarius*. Corpus cremeo-ochroleueum, capite ferrugineo plus minusve latericio suffuso, suturis pallidis vel capite ochraceo.

Caput paullum longius quam latius, clypeo aliquantum inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XII, 3) quam quartus paullum vel parum breviore.

Pronotum lobi antici margine medio vix sinuato. Pedes eisdem militum similes.

Long. corp. mm. 3, long. capitis 1,10, lat. capitis 1,04, long. antennarum 1,30, tibiae III 1,04.

Habitat. Guinea Lusitanorum : Rio Cassine.

Observatio. Species haec ad *Microcerotermes fuscotibialis* (Sjöst.) proxima est, sed militum statura minore et mandibulis longioribus praesertim distinguenda est.

#### 21. **Eutermes arborum** (SMEATHM.)

Ninfe, operai e nasuti di Basilé (Is. Fernando Poo) presentanti caratteri simili a quelli degli esemplari del Kamerun descritti dal Sjöstedt.

#### 22. **Eutermes Holmgreni** ROSEN =

Alcuni esemplari (operai e nasuti) di Bissau, i quali differiscono da quelli tipici della Liberia per le dimensioni un poco minori :

*Nasutus major* : long. capitis mm. 2,34, lat. ejusdem 1,38.

*Nasutus minor* : long. capitis mm. 1,80, lat. ejusdem 0,81.

#### 23. **Eutermes latifrons** (SJÖST.).

Il Fea raccolse esemplari di questa specie al Rio Cassine (Guinea Portoghese), a punta Frailes (Is. Fernando Poo) e a Roça Infante D. Henrique (Is. Principe).

I nasuti di Cassine sono appena più piccoli di quelli del Kamerun, hanno il capo lungo mm. 1,98 e largo 1,43, le antenne di 13 articoli col terzo c.  $\frac{1}{4}$  più lungo del secondo.

I nasuti dell'isola Principe sono un pò più piccoli aventi il capo lungo mm. 1,80, e largo 1,01, le antenne di 13 articoli col terzo poco o alquanto più lungo del secondo.

I nasuti di Fernando Poo sono ancora più piccoli ; il loro capo misura in lunghezza mm. 1,73, in larghezza 0,94.

In quest'ultima località il Fea raccolse anche alcuni alati, le femmine delle quali hanno il corpo colle ali lung. mm. 15, senza ali 8,2, l'ala anteriore lunga 13 e larga 3,8.

#### 24. **Eutermes maculiventris** (SJÖST.).

Bolama (Guinea portoghese).

I nasuti sono di due grandezze; i maggiori hanno il capo lungo 1,76, largo 1,09, i minori il capo lungo 1,62 e largo 0,93.

25. **Eutermes macrophtalmus** sp. n.

*Alata.* Corpus rufo-testaceum, capite rufescente, ventre subferrugineo, alis pallide fulvescentibus.

Caput (Fig. XIII, 1-2)  $\frac{1}{3}$  longius quam inter oculos latius, fenestra magna elongata, ocellis sat magnis, ab oculis paullum distantibus, oculis magnis, prominentibus, clypeo sat brevi et sat inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XIII, 3) longitudine quarto subaequali, mandibulis cfr. fig. XIII, 4-5.

Pronotum (Fig. XIII, 1) c.  $\frac{5}{12}$  antice latius quam longius, parte

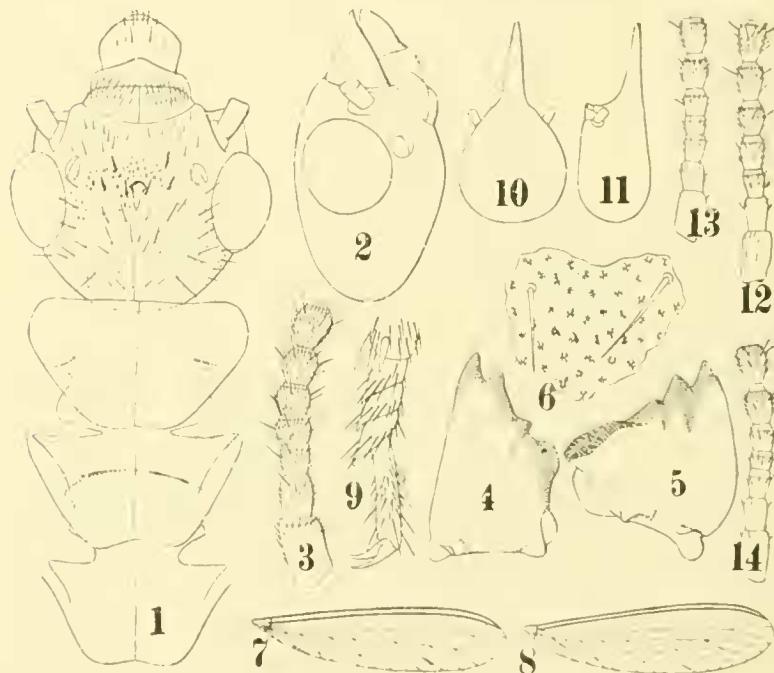


FIG. XIII. — **Eutermes macrophtalmus.**

1. Foeminae caput et laminae dorsuales prona: 2. caput lateraliter inspectum - 3. antennae pars proximalis - 4-5. mandibulae: 6. alae superficie partiolar: 7-8. alae - 9. paris tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus - 10. nasuti caput promin - 11. idem lateraliter inspectum - 12. antennae 12-articulatae - 13-14. antennae 13-articulatae pars proxima.

postica angustata, margine postico medio vix sinuato. Meso- et meta-notum postice parum angustata, margine postico lato, paullum profunde sinuato.

Alarum superficies (Fig. XIII, 6) setis sparsis sat numerosis et tuberculis crebris 3-8-radiatis aucta; venis cfr. fig. XIII, 7-8.

Pedes tibiae spinis apicalibus (Fig. XIII, 9) sat longis et sat attenuatis, tarsi articulis 1-7 apice infero aliquantum angustato et producto.

Abdomen setis brevissimis et brevibus vestitum.

Long. corp. cum alis 12, sine alis 7, long. capitis 0,97, lat. ejusdem, 0,63, diametros long. oculi 0,43, long. antennarum 1,36, alae antiae 10, lat. ejusdem 2,6, long. tibiae paris tertii 1,30.

*Miles.* Corpus ochraceo-ferrugineum, capite ochraceo, naso late-  
rio vel badio.

Caput (Fig. XIII, 10-11) fere duplo longius quam latius, parte postica bene convexa gradatim parum attenuata, naso (<sup>1</sup>) quam dimidium caput parum breviore, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XIII, 13-14) quam quartus aliquantum longiore, vel 12-articulatis articulis tertio et quarto (Fig. XIII, 42) inter sese subaequalibus.

Pronotum lobi antici margine antico medio vix inciso. Pedes tibiae spinis apicalibus brevibus, tarsi articulis 1-3 apice infero angustato elongato.

Abdomen setis brevissimis sat numerosis et setis nonnullis brevibus instructum.

Long. corp. mm. 3,2, long. capitis 1,33, lat. ejusdem 0,72, long. antennarum 1,20, tibiae paris tertii 0,84.

*Operarius.* Corpus stramineum capite ochraceo.

Caput  $\frac{4}{15}$  latius quam longius, clypeo brevi, inflato, antennis 14-articulatis, articulo tertio quam quartus paullum longiore.

Pronotum lobi antici margine antico paullum sinuato.

Long. corp. mm. 4, long. capitis 0,91, lat. ejusdem 0,97, long. antennarum 1,25, tibiae paris tertii 0,80.

Habitat. Ins. Príncipe: Roça Infante D. Henrique 100-300 m. <sup>s.p.</sup>

(<sup>1</sup>) Naso semper ab antennarum foveae marginis antici menso.

26. **Eutermes Doriae** sp. n.

*Nympha.* Corpus cremeum oculis nigris, appendicibus alaribus fuscis.

Caput parum longius quam inter oculos latius, antennis 15-articulatis, articulo tertio quam secundus longiore et pone apicem obsolete constricto.

Long. corp. mm. 7,5, appendicium alarium 3, tibiae paris tertii 1,82

*Miles* Corpus supra ferrugineum, subtus terreo-ferrugineo, capite ochraceo-ferrugineo, naso apicem versus gradatim magis latericio vel badio.

Caput (Fig. XIV, 1-2) fere duplo longius quam latius, fronte

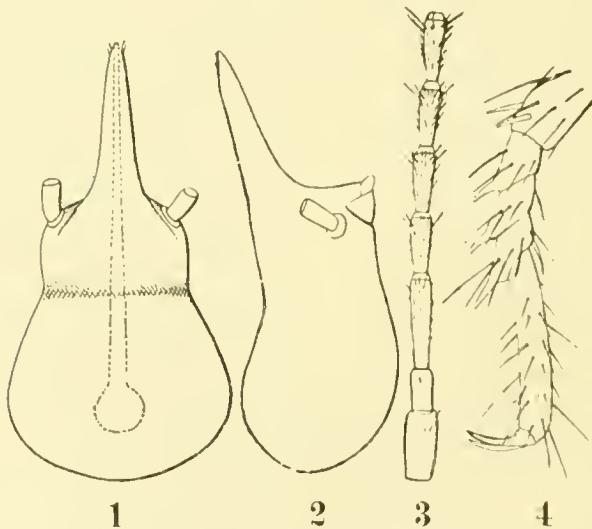


FIG. XIV. — **Eutermes Doriae**.

1. Nasuti caput pronum — 2. idem lateraliter inspectum — 3. antennae pars proximalis — 4. tertii paris tibiae apex, tarsus et praetarsus.

aliquantum pone antenas valde constricta, naso gradatim attenuato quam caput ceterum aliquantum breviore, antennis longis, tenuibus, 14-articulatis, articulo tertio (Fig. XIV, 3) quam secundus duplo vel magis quam duplo longiore.

Pronotum lobi antici margine antico medio vix sinuato. Pedes longi, tibiae spinis apicalibus (Fig. XIV, 4) sat brevibus et attenuatis, tarsi articulis 1-3 apice infero angustato, elongato.

Abdomen supra subnudum tantum postice setis nonnullis brevibus, sternitis setis brevioribus parum numerosis et setis quatuor sat longis posticis instructis.

Long. corp. mm. 5, long. capitis 1,98, lat. 1,04; long. antennarum 2,70, tibiae paris tertii 1,66.

*Operarius*. Corpus cremeum vel stramineum capite ochraceo, abdome cibi contenti causa cinereo maculato.

Caput vix latius quam longius, clypeo brevi inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio quam quartus paullum longiore.

Pronotum lobi antici margine medio vix inciso.

Long. corp. mm. 4, lat. capitis 0,93, long. antennarum 1,72, tibiae tertii paris 1,30.

Habitat. Ins. Fernando Poo: Basilé.

Observatio. Species haec ad *Eutermes coarctatus* Sjöst. proxima est, sed magnitudine, militum antennarum articulorum numero distincta.

Gen. **Eutermellus** nov.

*Alatus*. Caput (Fig. XV, 4-2)  $\frac{1}{8}$  longius quam inter oculos latius, suturis haud manifestis, fenestra magna substraminea, ocellis sat parvis ab oculis parum minus quam ocelli diametros longitudinalis distantibus, oculis sat magnis, prominentibus, clypeo brevi aliquantum inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XV, 3) minori, mandibulis (Fig. XV, 4-5) dente externo longiore a secundo incisione profunda separato.

Pronotum (Fig. XV, 1) c.  $\frac{4}{3}$  antice latius quam longius, postice paullum augustatum, angulis posticis latissime rotundatis. Meso- et meta-notum partem posticam versus gradatim aliquantum angusta, margine postico aliquantum sinuato.

Alae superficie (Fig. XV, 6) pilis brevioribus sat crebris et pilis brevibus sat raris instructa, venis efr. fig. 7-8.

Pedes primi paris, ut ceteri, tibia spinis apicalibus duabus (Fig. XV, 9) armata.

Abdomen cercis brevissimus.

*Miles*. Militi nasuto generis *Eutermes* similis, capite (Fig. XV,

10-11) aliquantum pone antemas parum constrictum, naso longo, gradatim attenuato antennis 13-articulatis.

*Operarius*. Caput rotundatum, clypeo aliquantum inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XV, 13) minori a-

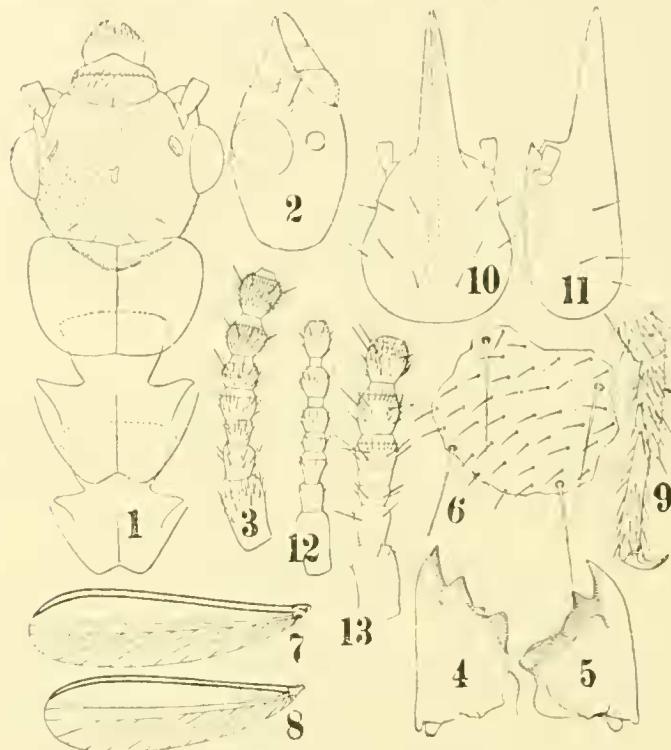


FIG. XV. - *Eutermellus convergens*.

1. Foeminae caput et laminae dorsuales prona - 2. caput lateraliter inspectum - 3. antennae pars proximalis - 4-5. mandibulae - 6. alae superficie particula - 7-8. alae - 9. paris tertii tibiae apex, tarsus et pretarsus. - 10. nasuti caput primum - 11. idem lateraliter inspectum - 12. antennae pars proximalis - 13. operarii antennae articuli 5-6.

quarto male distineto et basi articuli in articulum obsoletum etiam plus minusve indistincte separata.

Species typica: *Eutermellus convergens* sp. n.

Observatio. Genus hoc militum forma ad genus *Eutermes* aequale, sed imaginis mandibulis et alarum superficie indumento distinctissimum est.

27. **Eutermellus convergens** sp. n.

♀ *Alata*. Corpus castaneum, capite nigro-castaneo ventre rufocastaneo, alis pallide fuligineis.

Long. corp. cum alis mm. 9,5, sine alis 3,8; long. capitidis 0,80, lat. ejusdem 0,70, diametros long. oculi 0,26; long. antennarum 1,40, alae anticae 7,7, lat. ejusdem 2,2, long. tibiae paris tertii 1,10.

*Miles*. Corpus stramineum, capite ochrolenco, naso latericio, abdомине cibi contenti causa stramineo.

Caput forma cfr. fig. XV, 10-11, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XV, 12) quam quartus aliquantum longiore.

Pronotum lobo antico bene evoluto et margine medio aliquantum sinuato.

Abdomen setis brevibus numerosis et setis nonnullis sat longis instructum.

Long. corp. mm. 3,5, long. capitidis (cum naso) 1,37, lat. ejusdem 0,63, long. antennarum 1,30, tibiae paris tertii 0,68.

*Operarius*. Corpus stramineum, capite cremeo abdомине cibi contenti causa cinereo.

Caput subrotundatum, antennarum articulis 4-6 cfr. fig. XV, 13.

Pronotum lobi antici bene evoluto, margine medio non vel vix inciso.

Abdomen setis brevibus sat numerosis instructum.

Long. corp. mm. 3,4, lat. capitidis 0,70, long. antennarum 1,04, tibiae paris tertii 0,71.

Habitat. Ins. Fernando Poo: Basilè 400-600 m.  $\frac{1}{m}$ .

Gen. **Crenetermes** nov.

♀ *Alata*. Caput (Fig. XVI, 1) parum longius quam latius suturis subtilioribus sed manifestis, fenestra sat distincta, ocellis sat magnis, ab oculis parum minus quam ocelli diametros longitudinalis distantibus, antennis 16-articulatis, clypeo magno bene inflato, mandibulis cfr. fig. XVI, 4-5.

Pronotum (Fig. XVI, 1) partem posticam versus gradatim parum angustatum, margine postico paulum sinuato. Meso- et metanotum (Fig. XVI, 1) parte postica parum angustata, margine postico, profunde inciso.

Alae superficie (Fig. XVI, 6) tuberculis parvis crebris 4-6-radialis aucta, radio et media alae posticae brevi tractu, pone squamata, comuni, venis omnibus efr. fig. XVI, 7-8.

Pedes tibiae primi paris apice spinis tribus, tertii paris (Fig. XVI, 9) spinis duabus armato.

Abdomen cercis brevioribus.

*Miles.* Caput (Fig. XVI, 10-11) magnum, cum mandibulis quam ceterum corpus paullum longius, aliquantum ( $c. \frac{1}{3}$ ) longius quam latius, antice paullum angustatum, fronte parum supra glandulae aperturam ad clypeum oblique gradatim descendente,

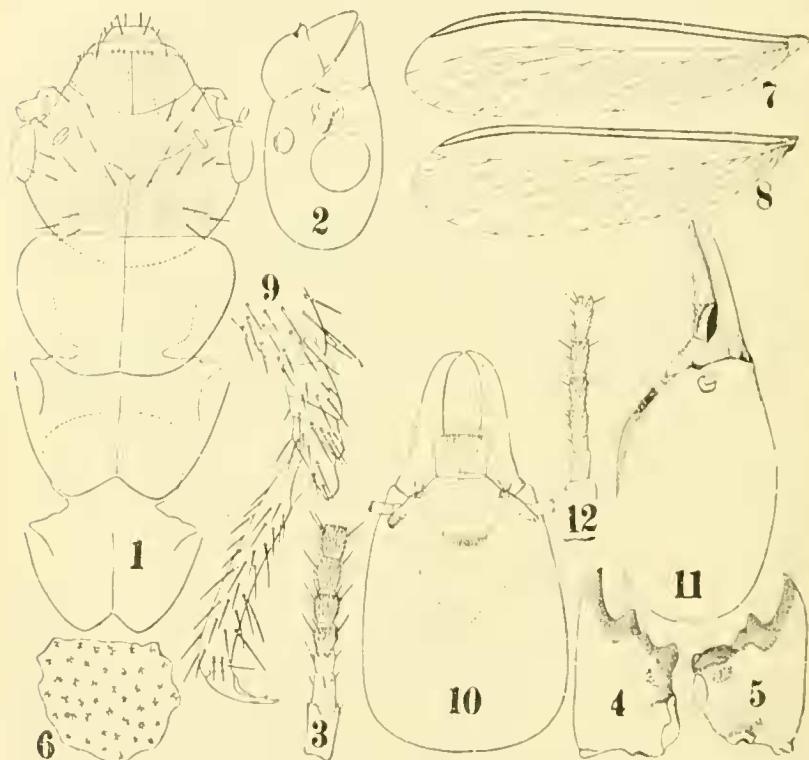


FIG. XVI. — *Crenetermes albotalalis*.

1. Foeminae caput et thoracis laminae dorsuales prona - 2. caput lateraliter inspectum - 3. antennae pars proximalis - 4-5. mandibulae - 6. alae superficie partiella - 7-8. alae - 9. paris tertii tibiae apex, tarsus et pretarsus - 10. militis caput pronum - 11. idem lateraliter inspectum. 12. antennae pars proximalis.

glandula cephalica sat magna, labro transverse subrectangulares, mandibulis quam caput multo brevioribus, gradatim attenuatis, apice acuto, aliquantum recurvo, margine interno praeter dentem basalem inermi, antennis 15-articulatis.

Pronotum breve, quam caput minus latum, lobo antico bene evoluto.

*Operarius*. Caput elypto magno, valde inflato.

Species typica : *Eutermes albotarsalis* Sjöst.

#### 28. **Crenetermes albotarsalis** Sjöst.

Esemplari alati, soldati e operai di Brazzaville (Congo francese) raccolti dal Signor Weiss e concordanti abbastanza per i caratteri con quelli dati dal Sjöstedt. Debbo però fare osservare che egli dà il labro dei soldati per più lungo che largo mentre in realtà è l'opposto; credo si debba al fatto di avere compreso nella sua lunghezza la membrana tra esso e il clipeo.

#### 29. **Cubitermes fungifaber** (Sjöst.).

Esemplari alati, soldati e operai di Punta Frailes (Is. Fernando Poo) concordanti perfettamente con esemplari tipici del Camerun avuti dal Sjöstedt.

Nella mia collezione ho anche esemplari, che concordano coi tipici, raccolti a Brazzaville dal Signor Weiss.

#### 30. **Cubitermes bilobatodes** sp. n.

*Rex*. Corpus supra castaneum, subtus rufo-castaneum.

Caput (Fig. XVII, 1-2) paullum longius quam inter oculos latius, fenestra depressione parva ovali indicata, ocellis parvis ab oculis ocelli diametro longitudinali distantibus, oculis sat prominentibus, antennis 16-articulatis, articulo tertio (Fig. XVII, 3) quam quartus subtiliore sed haud breviore, elypto bene inflato postice areuato, mandibulis cfr. fig. XVII, 3-4.

Pronotum (Fig. XVII, 1) fere  $\frac{2}{3}$  latius quam longius, margine postico medio paullum sinuato, angulis posticis late rotundatis; meso- et meta-notum postice parum angustata, margine postico sat profunde inciso.

Pedes tibiae spinis apicalibus sat longis et sat robustis.

Abdomen tergitis et sternitis setis brevibus 3-4 - seriatim et setis brevissimis sat numerosis instructis, pleuris setis minimis numerosis et setis brevioribus sparsis auctis, cercis brevioribus.

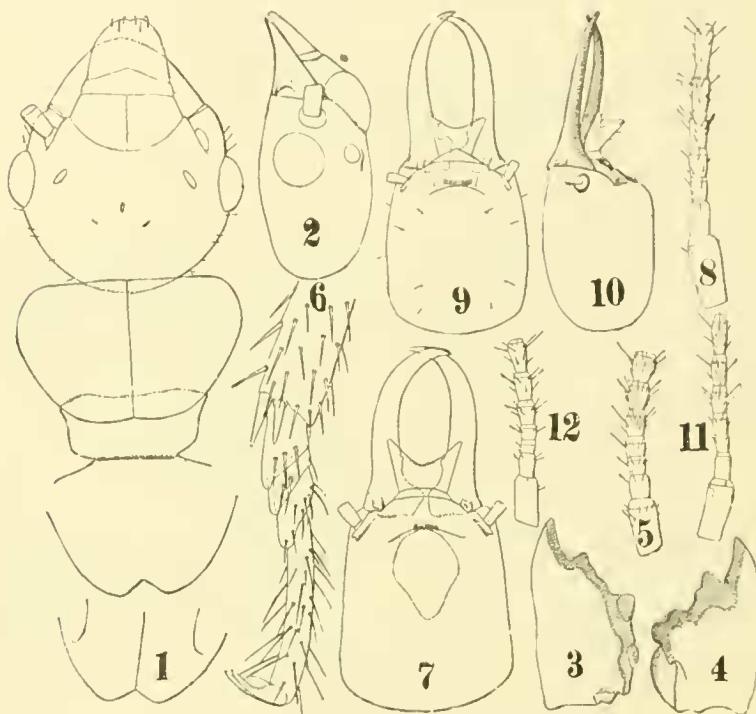


FIG. XVII. — *Cubitermes bilobatodes*.

1. Regis caput et thoracis laminae dorsnales prona — 2. caput lateraliter inspectum — 3-4 mandibulae — 5. antennae pars proximalis — 6. pars tertii tibiae apex, tarsus et praetarsus — 7. militis majoris caput pronum — 8. ejusdem antennae pars proximalis — 9. militis minoris caput pronum — 10. idem lateraliter inspectum — 11. antennae pars proximalis — 12. operarii antennae pars proximalis.

Long. corp. mm. 8, long. capitis 1,37, lat. capitis 1,30, long. antennarum. 2,35, tibiae III 1,75.

*Regina* Pleurae areolis perparvis rufescentibus sparsis setas breviores gerentibus instructae.

Long. corp. mm. 22, lat. abdominis 5.

*Miles major.* Corpus cremeum capite ferrugineo, mandibulis praeter basim nigris, abdome eibi contenti causa cinereo.

Caput (Fig. XVII, 7) e.  $\frac{1}{5}$  longius quam latius, crassum, fronte antice supra glandulae aperturam late rotundatum inflata, labro antice profunde sinuato, angulis anticis exfrorsum et anfrorum aliquantum productis, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XVII, 8) quam quartus vix breviore, mandibulis quam caput parum magis quam  $\frac{1}{5}$  brevioribus, robustis gradatim attenuatis apice bene arcuato.

Pronotum lobi antici margine medio paullum sinuato.

Pedes tibiae spinis apicalibus brevibus, sat robustis.

Abdomen parce et breviter setosum.

Long. corp. mm. 8, long. capitum cum mandibulis 4, lat. capitum 1,88, long. mandibularum 1,88, antennarum 2,38, tibiae III, 1,50.

*Miles minor.* Caput cfr. fig. XVII, 9-10, antennis 13-articulatis, articulis tertio et quarto (Fig. XVII, 11) longitudine subaequalibus.

Long. corp. mm. 6, long. capitum cum mandibulis 3,50, lat. capitum 1,50, long. mandibularum 1,82, antennarum 2,34, tibiae III 1,46.

*Operarius.* Corpus cremeum abdome eibi contenti causa cinereo.

Caput subrotundatum, clypeo valde inflato, antennis 14-articulatis, articulo tertio (Fig. XVII, 12) breviore.

Pronotum lobi antici margine antice rotundato haud inciso. Pedes tibiae spinis apicalibus sat longis.

Long. corp. mm. 5,6, long. capitum 1,10, lat. capitum 1,17, long. antennarum 1,92, tibiae III, 1,30.

Habitat. Exempla ad Bissau et ad Bolama collecta vidi.

Observatio. Species haec ad *Cubitermes bilobatus* Hav. proxima est, sed meso- et meta-notis adulti postice profundiore incisis et militum mandibulis aliquantum robustioribus et apice magis arcuato praesertim distineta est.

### 31. **Cubitermes Weissi** sp. n.

♀ *Alata.* Corpus castaneum capite clypeo inclusu, nigro-casta neo, sternorum parte mediana plus minusve terrea, alis pallide fuligineis.

Caput (Fig. XVIII, 1-2) subrotundatum, fenestra depressione parva indicata, ocellis ab oculis ocelli diametro longitudinali distantibus, oculis sat prominentibus, antennis 16-articulatis, articulis 1-7 cfr. fig. XVIII, 3, clypeo sat inflato, postice arenato, mandibulis cfr. fig. XVIII, 3-4.

Pronotum (Fig. XVIII, 1) c.  $\frac{3}{7}$  antice latius quam longius

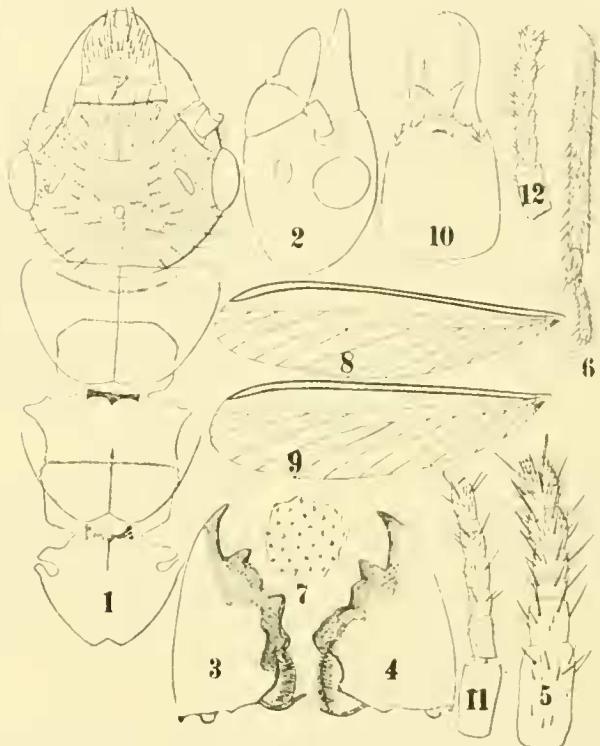


FIG. XVIII. — *Cubitermes Weissii*.

1. Foeminae caput et laminae dorsuales prona - 2. caput lateraliter inspectum - 3-4. mandibulæ - 5. antennæ pars proximalis - 6. tertii paris tibia tarsus et praetarsus - 7. alae superficie particula - 8., 9. alae - 10. militis caput promum - 11. ejusdem antennæ pars proximalis - 12. operarii antennæ pars proximalis.

partem posticam versus gradatim magis angustatum, margine postico parum profunde sinuato; meso- et meta-notum postice ali-

quantum angustata, margine postico medio sat profunde et parum late inciso.

Alae superficie (Fig. XVIII, 7) tuberculis 5-6-radiatis omnino vestita, venis cfr. figg. XVIII, 8-9.

Pedes tibia (Fig. XVIII, 6) interne setis numerosis robustis et spinis apicalibus sat longis robustis instructa.

Abdomen setis brevibus et setis brevioribus vestitum, cercis brevioribus.

Long. corp. cum alis mm. 15, sine alis 7, long. capitis 1,04, lat. capitis 1,06, diametros long. oculi 0,32, long. antennarum 1,93, alae antice 42,7, lat. ejusdem 3,6, long. tibiae III 1,30.

*Miles.* Corpus suberemicum, capite ferrugineo, mandibulis praeter basim nigris, abdomine cibi contenti causa cinereo maculato.

Caput (Fig. XVIII, 10) breve, altum, e.  $\frac{1}{7}$  longius quam latius fronte antice rotundatum aliquantum inflata et supra aperturam glandulari paullum producta, labro angulis anticeis, elongatis antrorum et extrorum vergentibus, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XVIII, 11) quam quartus breviore, mandibulis quam caput parum brevioribus gradatim attenuatis, apice bene arcuato, praeter dentem basalem et dentem parvum praebasalem inermibus.

Pronotum lobi antice marginе medio paullum sinuato. Pedes tibiae spinis apicalibus robustis.

Abdomen breviter setosum.

Long. corp. mm. 6, long. capitis cum mandibulis 3,60; lat. capitis 1,73; long. mandibularum 1,73, antennarum 2,20, tibiae III 1,30.

*Operarius.* Corpus stramineum, abdomine cibi contenti causa cinereo.

Caput paullum latius quam longius, elypto bene inflato, antennis 13-articulatis, articulo tertio (Fig. XVIII, 12) breviore.

Pronotum antice vix incisum.

Long. corp. mm. 5, long. capitis 0,97, lat. capitis 1,03; long. antennarum 1,56, tibiae III, 1,15.

Habitat. Exempla nonnulla Mr. Weiss ad Brazzaville (Gallorum Congo) legit.

Observatio. Species haec ad *Cubitermes Schererii* Rosen proxima est, sed militum capite breviore et mandibulis magis arcuatis bene distincta est.

32. *Mirotermes Holmgreni* sp. n.

♀ *Alata*. Corpus rufo-castaneum, capite supra castaneo, sternum parte mediana rufo-ochracea, alis fuligineis.

Caput (Fig. XIX, 1-2) c.  $\frac{1}{3}$  longius quam inter oculos latius, superficie setis brevibus nonnullis et setis brevioribus numerosis instructa, fenestra pallida elongata, ocellis ab oculis minus quam ocellorum diametros distantibus, oculis prominentibus, antennis 15-articulatis, articulo tertio (Fig. XIX, 3) quam quartus vix vel

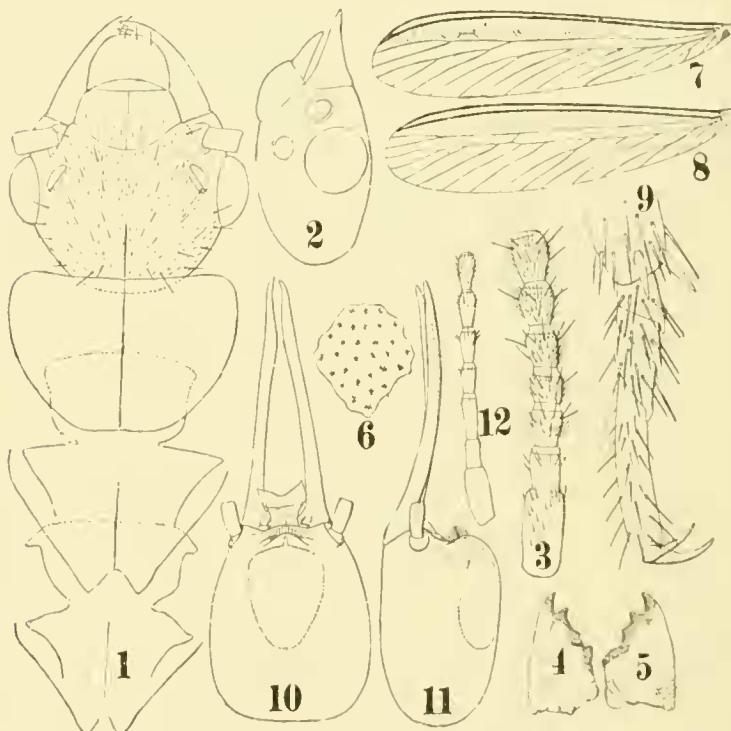


FIG. XIX. — *Mirotermes Holmgreni*.

1. Foeminae caput et thoracis laminae dorsuales prona - 2. caput lateraliter inspectum - 3. antennae pars proximalis; 4-5. mandibulae - 6. alae superiorei particula - 7-8. alae - 9. tertii paris tibiae apex. tarsus et praetarsus - 10-11. militis caput pronum et lateraliter inspectum - 12. ejusdem antennae pars proximalis.

paullum longiore, clypeo aliquantum inflato, postice arcuato, mandibulis cfr. XIX, 4-3.

Pronotum (Fig. XIX, 1) e.  $\frac{1}{3}$  antice latius quam longius partem posticam versus gradatim aliquantum angustatum, angulis posticis rotundatis, margine postico medio haud sinuato; meso- et meta-notum (Fig. XIX, 1) parte postica valde angustata, angulis posticis longis, aentis ab incisione profunda inter se se separatis.

Alae superficie (Fig. XIX, 6) tuberculis 3-6 radiatis crebris anecta, ala antice radio, media et cubitu a squama distinetis, ala postica radio et media brevi tractu pone squamam comuni, venis cfr. fig. XIX, 7-8.

Pedes persetosi, tibiae spinis apicalibus (Fig. XIX, 9) brevibus.

Abdomen setis brevioribus et setis brevissimis crebris instructum, cercis brevissimis.

Long. corp. cum alis 12, sine alis 6,3, long. capit. 0,92, lat. capit. 0,80, long. antennarum 1,90, alae anticeae 10, latitudo alae anticeae 2,3, long. tibiae III 1,32.

*Miles*. Corpus cremeum capite ochrolenco, mandibulis nigris.

Caput (Fig. XIX, 10-11) crassum, fere  $\frac{2}{9}$  longius quam latius, antice parum angustatum, fronte antice supra glandulae cephalicae aperturam rotundatim brevissime producta et setis nonnullis instructa, labro brevi margine antice plus minusve sinuato angulis anticeis valde aentis, mandibulis quam caput e.  $\frac{2}{11}$  longioribus, forma cfr. fig. XIX, 10-11, antennis 14-articulatis, articulo tertio (Fig. XIX, 12) quam secundus longiore.

Pronotum lobo antico sursum vergente, margine antico medio vix inciso. Pedum tibiae spinae apicales breves.

Abdomen parce setosum, cercis brevibus.

Long. corp. mm. 4,40, long. capit. cum mandibulis 3, lat. capit. 1,10, long. mandibularum 1,73, antennae 2,08, tibiae III 1,15.

*Operarius*. Corpus cremeum abdome cibi contenti causa plus minusve cinereo.

Caput rotundatum, clypeo bene convexo, antennis 14-articulatis articulis quarto et quinto subaequalibus.

Pronotum lobo sursum vergente margine antico late rotundato.

Abdomen setis brevibus sat numerosis instructum.

Long. corp. mm. 4, long. capit. 0,84, antennarum 1,32, tibiae III, 0,85.

Habitat. Guinea : Bolama.

Observatio. Species haec *Mirotermes hospes* Sjöst. et *M. rotundatus* Silv. proxima est sed militum capitis forma et mandibularum longitudine bene distincta est.

Cl. Doct. Nils Holmgren, qui Isoptera magna cum cura studet, speciem hanc amice dico.

### 33. ***Capritermes magnificus* sp. n.**

*Miles*. Corpus ochroleucum capite ochraceo, linea media dorsali castanea, mandibulis nigris.

Caput (Fig. XX, 1-2) duplo longius quam latius, sat crassum, lateribus subparallelis, supra convexiusculo, apertura glandulari

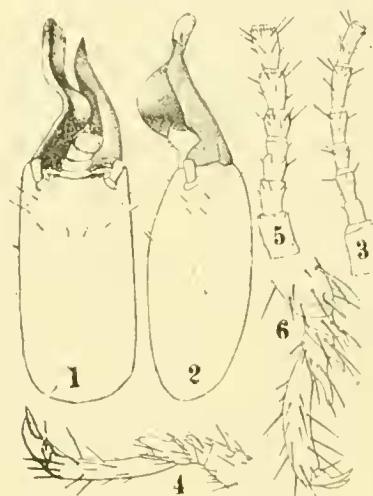


FIG. XX. — ***Capritermes magnificus*.**

1-2. Militis caput pronum et lateraliter inspectum — 3. ejusdem antennae pars proximalis — 4. tertii paris tibiae apex, tarsus et praetarsus — 5. operarii antennae pars proximalis — 6. ejusdem tertii paris tibiae apex, tarsus et praetarsus.

perparva, labro angusto, angulis anticus brevioribus acutis, antennis 14-articulatis, articulo tertio (Fig. XX, 3) quam quartus aliquantum longiore, mandibulis cfr. fig. XX, 1-2.

Pronotum lobo antico subverticali margine medio vix inciso,

antice setis brevioribus conicis instructo. Pedes parce setosi, tibiae spinis apicalibus (Fig. XX, 4) sat robustis.

Abdomen setis brevibus 3-4 seriatis et setis brevissimis sat numerosis instructum, cercis brevibus.

Long. corp. mm. 8, long. capitis cum mandibulis 6, lat. capitis 1,70; long. mandibulae sinistrae 2,40, dextrae 2,14, antennarum 3, tibiae III 1,36.

*Operarius*. Corpus cremeum, abdome eibi contenti causa cinereo.

Caput  $\frac{1}{3}$ , latius quam longius, clypeo bene inflato, antennis 14-articulatis, articulo tertio (Fig. XX, 3) quam quartus parum longiore.

Pronotum lobi antie marginē antice hanc inciso. Pedes tibiae spinis apicalibus (Fig. XX, 6) sat longis, tarsi articulis 1-3 apice infero attenuato sat longe producto.

Abdomen setis brevibus et setis brevissimis sat numerosis instructum.

Long. corp. mm. 4,6; long. capitis 1,04, lat. capitis 1,17, long. antennarum 1,70, tibiae III 1,17.

Habitat. Exempla nonnulla ad Brazzaville (Gallorum Congo) dom. Weiss legit.

Observatio. Species haec ad *Capritermes chiasognatho* Sjöst. perproxima est, sed magnitudine saltem bene distincta est.